

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد علوم و تحقیقات

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان‌شناسی همگانی (M.A)

موضوع:

بررسی انگاره‌های تصویری در غزلیات سعدی از منظر
شناختی

استاد راهنما:

دکتر آریتا افراشی

استاد مشاور:

دکتر حمیدرضا شعیری

نگارنده:

طیبه عسگری

سال تحصیلی 1388-1389

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
1	چکیده
2	فصل اول: کلیات
3	1-1 مقدمه
4	2-1 طرح مسئله
4	3-1 پرسش‌ها و فرضیه‌های پژوهش
4	4-1 اهمیت و هدف پژوهش
5	5-1 روش پژوهش
6	فصل دوم: پیشینه‌ی مطالعات
6	1-2 مقدمه
7	2-2 مطالعات فلسفی
10	3-2 مطالعات روان‌شناختی
12	4-2 مطالعات زبان‌شناختی
18	1-4-2 مقوله بندی
19	5-2 جمع بندی مطالب
20	فصل سوم: ملاحظات نظری
20	1-3 مقدمه
21	2-3 زبان‌شناسی شناختی
22	1-2-3 ویژگی‌های زبان‌شناسی شناختی
25	3-3 معنی‌شناسی شناختی
27	4-3 استعاره

28	1-4-3 استعاره در معنی‌شناسی شناختی
29	5-3 طرح‌واره‌های تصویری
29	1-5-3 طرح‌واره‌ی حجمی
30	2-5-3 طرح‌واره‌ی حرکتی
30	3-5-3 طرح‌واره‌ی رویداد
31	4-5-3 طرح‌واره‌ی بودن
31	5-5-3 5 طرح‌واره‌ی اتفاق افتادن
31	6-5-3 6 طرح‌واره‌ی انجام دادن
32	7-5-3 7 طرح‌واره‌ی تجربه کردن
32	8-5-3 8 طرح‌واره‌ی داشتن
33	9-5-3 9 طرح‌واره‌ی انتقال
33	10-5-3 10 طرح‌واره‌ی قدرتی
34	11-5-2 11 طرح‌واره‌ی دوری و نزدیکی
34	12-5-3 12 طرح‌واره‌ی موقعیت عقب و جلو
34	13-5-3 13 طرح‌واره بالا - پایین
34	14-5-3 14 طرح‌واره طعم
34	15-5-3 15 طرح‌واره‌ی رنگ
35	16-5-3 16 طرح‌واره‌ی حیوانات
35	6-3 جمع‌بندی مطالب

36 فصل چهارم: تحلیل داده‌ها

36	1-4 مقدمه
37	2-4 بررسی انواع طرح‌واره‌ها
37	1-2-4 1 طرح‌واره‌ی حجمی

41	..... 2-2-4 طرحواره‌ی حرکتی
44	..... 3-2-4 طرحواره‌ی قدرتی
46	..... 4-2-4 طرحواره‌ی اعضای بدن
47	..... 5-2-4 طرحواره‌ی حیوانات
47	..... 6-2-4 طرحواره‌ی طعم
48	..... 7-2-4 طرحواره‌ی مالکیت
49	..... 8-2-4 طرحواره‌ی حالت
49	..... 9-2-4 طرحواره‌ی انتقال
50	..... 10-2-4 طرحواره‌ی رنگ
51	..... 11-2-4 طرحواره‌ی اندازه
53	..... 12-2-4 طرحواره‌ی مسافت
53	..... 13-2-4 طرحواره‌ی مقدار
54	..... 14-2-4 طرحواره‌ی حسی
55	..... 3-4 جمع بندی مطالب

56..... فصل پنجم: نتیجه گیری

56	..... 1-5 مروی بر مطالعات گذشته
58	..... 2-5 پاسخ به پرسش‌ها و محک فرضیه‌ها
59	..... 3-5 نتایج فرعی پژوهش
60	..... 4-5 پیشنهاد برای تحقیقات آتی

61..... فهرست منابع:

61	..... منابع فارسی
62	..... منابع انگلیسی

64..... واژه نامه فارسی - انگلیسی

68..... واژه نامه انگلیسی - فارسی

72..... چکیده انگلیسی

چکیده:

بررسی انواع طرحواره‌های تصویری در غزلیات سعدی از منظر شناختی

طرحواره‌های تصویری ساخت‌های مفهومی‌اند که بر اساس تجربیات فیزیکی، پیشینه‌ی فرهنگی و جهان بینی یک ملت شکل می‌گیرند. همه‌ی انسانها بنابر مختصه‌ها و ویژگی‌های واحدی که دارند به مجموعه‌ی جهانی از طرحواره‌ها دسترسی دارند مانند طرحواره‌ی حجمی، حرکتی، قدرتی و غیره. اما همانگونه که اقوام ملت‌های گوناگون به لحاظ فیزیکی و ظاهری متفاوت از یکدیگرند، انسانها نیز بنابر فرهنگ و جهان‌بینی متفاوتشان به لحاظ شناختی به برخی طرحواره‌ها الویت متفاوتی می‌دهند. این امر در شکل‌گیری استعاره‌های مفهومی و تفاوت‌های فرهنگی آن از سوی لیکاف در استعاره‌هایی که با آن زندگی می‌کنیم مورد توجه قرار گرفته است. به همین علت است که در تجزیه و تحلیل داده‌ها همه‌ی طرحواره‌های مطرح شده از سوی جانسون (1987) به‌کار گرفته نشد و تعدادی از طرحواره‌های مطرح شده از سوی عابدی مقدم (1383) مورد استفاده قرار گرفت. از طرف دیگر، علی‌رغم تغییر الگوهای اجتماعی، ایرانیان عصر حاضر همانند مردمی که در روزگار سعدی می‌زیستند طرحواره‌های همسانی را به‌کار می‌گیرند و اشعار سعدی گواه بر این مدعا است.

فهرست منابع: منابع فارسی

- 1) بهتوئی، زهره، 1386، " طرحواره‌های تصویری در بررسی استعاره‌ها در غزلیات حافظ"، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه آزاد اسلامی.
- 2) پالمر، فرانک ر، 1374، " نگاهی تازه به معنی‌شناسی"، ترجمه‌ی کورش صفوی، تهران، نشر مرکز.
- 3) چامسکی، نوام، 1982، " زبان‌شناسی دکارتی"، فصلی از تاریخ تفکر عقلگرا، ترجمه‌ی احمد طاهریان تهران، هرمس.
- 4) دبیرمقدم، محمد، 1383، "زبان‌شناسی نظری: پیدایش و تکوین دستور زایشی"، ویراست دوم، تهران، سمت.
- 5) دورانت، ویل، 1376، "تاریخ تمدن"، چاپ پنجم، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران.
- 6) صفوی، کورش، 1379، "درآمدی بر معنی‌شناسی"، انتشارات حوزه‌ی هنری.
- 7) عابدی مقدم، هدی، 1383، طرحواره‌های تصویری در بررسی استعاره‌های زبان فارسی، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه آزاد اسلامی.
- 8) فروغی، محمد علی، 1383، "کلیات سعدی"، تهران، پیمان.
- 9) گلغام، ارسلان، 1385، "نگاهی به ساخت مجهول در زبان فارسی با تکیه بر دیدگاه شناختی"، مجله‌ی انجمن زبان‌شناسی ایران، 57-76.
- 10) مهدی زاده سراج، ستاره، 1387، " بررسی طرحواره‌های تصویری در یک اثر ادبی"، 351-359.
- 11) یوسفی راد، فاطمه، 1382، " بررسی استعاره‌ی زمان در زبان فارسی"، رویکرد معناشناسی شناختی، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.

منابع انگلیسی:

- 12) Albertazzi; L. (ed.) (2000) "Meaning and Cognition". Amesterdam: John Benjamins Publication.
- 13) Bourne; E. et al. (1989) "Cognitive Processes", New Jersey, Prentic Hall.
- 14) Chomsky; N. (1959) "A Review of Skinner's Verbal Behaviour.
- 15) Croft; W. and Cruse; D. Alan. (2004) "Cognitive Linguistics", Cambrige University Press.
- 16) Dirven; R and Verspoor; M. (1998) "Language and Linguistics". Amesterdam: John Benjamins.
- 17) Edwards, Paul.(ed.) (1972) "The Encyclopedia of Philosophy". London: Mc Mill.
- 18) Eysneck; M. and Kean; M. (1999) "Cognitive Psychology": A Student's Handbook . Psychology Press.
- 19) Geeraerts; D. (1996) "Cognitive Linguistics". Hand book of Pragmatics, John Benjamins Publishing Co, Amsterdam.
- 20) — and Cuyckens; H. (2007) "Introducing Cognitive Linguistics". The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics. Oxford University Press.
- 21) Guytiberghien; Sh. (1989) "Advances in Cognitive Science", vol 2. Ellis Horwood ltd.
- 22) Hampe; B.(ed.). (2005). "From Perception to Meaning": Image Schemas in Cognitive Linguistics. Berlin: Mouton de Gruyter.
- 23) Johnson; M. (1987) "The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning. Imagination & Reason". Chicago: University of Chicago Press.
- 24) Kant; I. (2000). "Critique of Pure Reason". Cambridge University Press.
- 25) Kemmer; S.(2007). "A bout Cognitive Linguistics". Cognitive Linguistics org/web master,shtml.
- 26) Lakoff; G. (1988) "Cognitive Semantics", in U. Eco etal (eds) Meaning & Mental Representations, Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- 27) — and Johnson; M. (1980) " Metaphors We Live by ". Chicago: University of Chicago Press. Langacker, R. (1990) "Cognitive Linguistic Research: Concept, Image and Symbol; Berlin: watler de Gruyter.
- 28) —(2000). "Cognitive Linguistics-Image Schemas" [http://www. bluejoh.com /dungeon / archives/ 0003999. php](http://www.bluejoh.com/dungeon/archives/0003999.php).
- 29) Langacker; R. (1991b) "Cognitive Grammar". In Droste & J.J Joseph (Eds.), Liguistic Theory & Grammatical Description. 275-306, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

- 30) Manjali; F.D. (1996) "On the Spatial Basis of Conceptual Metaphors. Jawaharlal Nehru university, New Delhi, India. (Paper presented at the international conference on narrative & metaphor across disciplines, university of Auckland, Auckland).
- 31) Nassaji; H. (2000) "Schema Theory & Knowledge". Based Processes in Second Language Reading Comprehension", In Language Learning. vol.52. No2.
- 32) Palmer; K.D. (2000) "New General Schema Theory": Systems, Holons, Meta-systems and Worlds <http://archonic.net>
- 33) Rumbart; D. E. (1980) Schemata: "The Building Blocks of Cognition; in R.J. Spiro, B.C. Bruce & W. F. Brewer (Eds.), Theoretical Issues in Reading Comprehension: Perspectives from Cognitive Psychology, Linguistic, Artificial Intelligence, & Education, (Hillsdale, NJ: Erlbaum).
- 34) Schunk; D.H. (1991-2008) "Learning Theories": An Educational Perspective, 5th. Pearson, Merrill Prentice Hall.
- 35) Saeed; J.I. (1997) Semantics, Oxford: Blackwell.
- 36) Taylor; J. (1995) "Linguistic Categorization; Prototypes in Linguistic Theory". Oxford: Clarendon Press.
- 37) Thomas; N.J.T. (2003) "A Note On Schema and Image Schemata": [http:// www. castatela. edu/Faculty/thomas/schemata.html](http://www.castatela.edu/Faculty/thomas/schemata.html).
- 38) Williams; S .R.F. (2008) "Image Schemas in Clock-Reading": Latent Errors and Emerging Expertise. Lawrence Erlbaum Associates.

Abstract:

The Study of Image Schemas in Sadi's Poetry from Cognitive Linguistic Perspective

Image schemas are conceptual structures derived from physical experiences, cultural background and ideology of a nation. All human beings based on their unique characteristics, have access to a universal collection of image schemas such as: containment, path and force schemas. But as being physically and facially different, cognitively people of nations, based on their culture and ideology, prioritize some of image schemas differently. This fact considered by Lakoff in forming conceptual metaphors and cultural differences in *metaphors We Live by*. That's why all image schemas mentioned by Johnson weren't used in analysing the corpus of this research, on the other hand, some of the image schemas mentioned by Abedi moghddam considered effectively. Interestingly, despite the changes in social patterns, people living in the age of technology use the same image schemas as people in Sadi's age. This can be proven by Sadi's poetry.

Tayebeh Asgari